

Diana Borimechkova, Rusanka Lyapova
(Bulgaria, Sofia, Rakovski National Defence College)

The Exam in Bulgarian as a Foreign Language according to the NATO STANAG 6001 Standardization Agreement

Abstract: The paper presents the structure, principles and features of the certification exam in Bulgarian as a foreign language conducted according to the NATO STANAG 6001 Standardization Agreement. The STANAG 6001 examination is a multilevel, professionally oriented format designed to determine learners' level of proficiency and assess their ability to use a foreign language in everyday situations and in a professional environment. The study shares the experience of developing tests and examination materials in Bulgarian as a foreign language according to STANAG 6001. The challenges encountered in the process are related to the creation of tests on receptive skills of reading and listening as a comprehensive product that covers all tested levels and the widest possible range of topics. Additionally, challenges include the absence of a grammar and vocabulary component from the test format, the mandatory inclusion of military-themed tasks and the assessment of the productive skills of writing and speaking according to established criteria. The four components of the exam are summarized with specific examples of test items and procedures.

Keywords: Bulgarian as a foreign language, military, language testing, STANAG 6001

Диана Боримечкова, Русанка Ляпова
(България, София, Военна академия „Г. С. Раковски“)

Изпит по български език като чужд съгласно стандарта на НАТО STANAG 6001

Увод

Стандартизационно споразумение STANAG 6001 „Нива на езиково владене“ (*Language Proficiency Levels*) е разработено през 1976 г. във връзка с необходимостта от уеднаквяване на критериите за владене на чужд език в страните членки на НАТО. Република България започва да прилага стандарта от 1999 г., а като пълноправен член на НАТО го ратифицира на 8 декември 2004 г. не само за сертифициране на владенето на английски език като водещия официален език на НАТО, но и като „общ стандарт за разработване на учебна програма и тестове по чужд език с цел определяне на стандартизирани езикови профили“ (NATO 2014).

Към настоящия момент във всяка държава членка се организират и провеждат сертификационни изпити по езици, определени съгласно съответната национална езикова политика. Компетентният орган, ангажиран с управлението, прилагането и периодичното актуализиране на стандарта STANAG 6001, е Международното бюро за езиково координиране на НАТО (BILC). Националният орган, отговорен за администриране и прилагане на STANAG 6001 в нашата страна, е Дирекция „Управление на човешките ресурси в отбраната“ на Министерство на отбраната на Република България (МО). В съответствие с разпоредбите на МО изпити за определяне на нивото на владене се провеждат по английски, френски, немски, турски, гръцки, сръбски, румънски, руски и български език. Провеждането на изпита по български език като чужд съгласно стандартизационно

споразумение на НАТО STANAG 6001 и разработването на изпитните материали по умения и по нива се осъществява от Военна академия „Г. С. Раковски“.

Настоящата статия представя основните характеристики на изпита за определяне на ниво на езиково владение съгласно STANAG 6001 и включва кратък обзор на компонентите на изпита по български език като чужд с примери, както и основните проблеми при разработване на изпитните материали по умения и нива.

Основни характеристики на изпитния формат по стандарта на НАТО

Стандартът STANAG 6001 е утвърдената система за сертифициране на знания и умения по чужди езици в системата на отбраната и въоръжените сили на страните членки на НАТО. Основната цел на стандарта е осигуряване на „многонационалните сили на Алианса с описание на езиковата компетентност по нива“ (Нешева и кол./Nesheva et al. 2012). Изпитът има практическа насоченост и проверява до каква степен съответният кандидат умее да използва чуждия език в ежедневни ситуации и да изпълнява служебните си задължения „в общ военен контекст“. Той не е обвързан с конкретна програма за чуждоезиково обучение и в този смисъл не е предназначен за оценяване на постижения от проведено обучение (*achievement exam*), а по своята същност е изпит за определяне степента на владение на чужд език (*proficiency exam*).

Нива. Стандартът на НАТО STANAG 6001 „Нива на езиково владение“ предшества въвеждането през 2001 г. от Съвета на Европа на Общата европейска референтна рамка за езиците (ОЕЕР). Традиционно описанието на езиковите нива съгласно стандарта на НАТО се осъществява по собствена 11-степенна скала: от първо до пето ниво със съответните „плюс“ нива. Международното бюро за езиково координиране на НАТО (BILC) не признава официално съответствието на тази скала с придобилите широка гражданственост нива на ОЕЕР. Въпросът за това съответствие обаче се поставя постоянно както при организиране и провеждане на чуждоезиково обучение във военнообразователната система, така и при издаването на удостоверения по STANAG 6001. Тъй като значителна част от съвременното обучение по чужди езици се провежда съгласно препоръките и нивата, очертани в Общата европейска езикова рамка, считаме за целесъобразно и оправдано работното им съпоставяне в Таблица 1 с описанието, посочено в Петото издание на стандартизационното споразумение на НАТО STANAG 6001 (НАТО 2016).

Таблица 1. Кратко описание на езиковата компетентност по нива съгласно STANAG 6001 с приблизително съответствие на нивата по ОЕЕР.

Ниво по STANAG 6001, 2016 г.		Ниво по ОЕЕР, 2020 г.
0	Липсват практически умения	0
0+	Наизустени фрази	A1
1	Елементарно, умения за оцеляване в чуждоезиковата среда	A2
1+	Елементарно, умения за оцеляване в чуждоезиковата среда +	
2	Функционално	B1
2+	Функционално +	
3	Професионално	B2
3+	Професионално +	
4	Експертно	C1
4+	Експертно +	
5	Ниво на добре образован носител на езика	C2

По всички чужди езици, включително български като чужд, в България се провеждат изпити за нива 1, 2 и 3 включително по скалата на STANAG 6001. По някои чужди езици се провеждат отделни изпити по нива, но за английски, руски и български език се спазват предписанията на BILC за провеждане на многостепенен (*multilevel*) изпит с разработване на съответните изпитни материали и процедури.

Компоненти. Изпитът се състои от четири компонента, чрез които се проверяват комуникативните умения слушане, говорене, четене и писане. Както е характерно за някои от съвременните изпитни формати за определяне на ниво, напр. TOEFL, IELTS, така и при стандарта STANAG 6001, тестването на граматичната и лексикалната компетентност се интегрира в проверката на другите умения (Coombe 2007).

Оценяване. Всяко умение се оценява „отделно и независимо от останалите умения“ (МО 2011) въз основа на установени критерии и подробно разписани дескриптори с подумения по нива. Рецептивните умения се оценяват по скала с присъждане на 1 точка за всеки верен отговор, а при оценка на продуктивните умения се ползва холистичен подход на основата на посочени в спецификацията критерии.

Сертифициране и регистриране на резултатите. Резултатът от изпита се изразява в комбинация от 4 цифри – така наречения „стандартизиран езиков профил“ (SLP), който се записва в личното досие на всеки военнослужещ и цивилен служител от системата на отбраната и въоръжените сили и е валиден за всички държави и структури на НАТО. Всяка цифра от четирицифрения код SLP съответства на определено комуникативно умение и нивото на владееене на това умение от кандидата. Така например SLP 2-2-2-2 по английски език означава, че лицето притежава умения за слушане, говорене, четене и писане (винаги в тази последователност), еквивалентни на второ ниво съгласно STANAG 6001 или на ниво B1 по ОЕЕР. Профилите служат като изискване за назначаване или като критерий за кандидатстване за определена длъжност; в много държави от НАТО удостовереното със сертификат по STANAG 6001 владееене на чужди езици се стимулира и материално.

Изпит по български език STANAG 6001

Изпитът е предназначен както за военнослужещи от чужди армии, които се обучават във военнообразователните институции в България, така и за всички чужденци, които работят в структурите на НАТО у нас, в сферата на разузнаването, военната дипломация и др. и желаят да получат сертификат за владееене на български език.

Изпитът за определяне на нивото на владееене на български език съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001 в Република България е комплексен за нива едно, две и три, а областта на приложение на езика се определя като „общ български език“ и „български език за професионални цели“.

Материалите се разработват в съответствие с предписанията на BILC и въз основа на изискванията на Спецификацията на изпита за определяне нивото на владееене на български език (МО 2011), която съдържа описание на целта и основните характеристики на изпита, включително дескриптори по нива, описание на проверяваните подумения, времетраене, видове задачи, критерии за оценяване и т.н.

Рецептивни умения

Проверката на всяко рецептивно умение се извършва под формата на тест – отделен за всяко умение, но единен за трите изпитвани нива.

При разработването на тестовите задачи се спазват основните принципи на езиковото тестиране: адекватност, валидност, надеждност, практичност, автентичност,

прозрачност и сигурност (Coombe et al. 2007: XXII-XXV). Актуалното издание на стандартизационното споразумение на НАТО (НАТО 2014), препоръките на ВІЛС и действащата спецификация за изпита по български език налагат разработване и прилагане на унифициран тест със затворени въпроси – задачи с множествен избор с 4 варианта за отговор. Това специфично ограничение е свързано с практичността на изпитния формат: изпитът може да бъде полаган без специална подготовка, а еднообразните по форма задачи улесняват кандидатите. Въпросите с множествен избор осигуряват обективност и надеждност на оценяването и спестяват време и средства при проверка на резултатите.

Четене

Съгласно Спецификацията за изпита по български език по STANAG 6001, уменията за четене се проверяват под формата на тест със следните параметри:

- брой задачи: 3 нива x 18 задачи;
- тип задачи: задачи с множествен избор (с 4 опции);
- времетраене: до 120 минути;
- видове текстове: всички текстове трябва да са от автентични източници, които се редактират при необходимост.

За създаването на единен тест е необходимо да се изгради цялостен продукт от задачи с градираща степен на сложност, които от една страна да следват граматичната, лексикалната и комуникативната прогресия за всяко ниво, а от друга – да осигуряват валидност и надеждност, тематично разнообразие и баланс между общи и професионални теми. Липсата на отделен компонент „Граматика и лексика“ в изпитния формат се компенсира чрез подбор на подходящи граматични, лексикални и комуникативни варианти за отговор и дистрактори и чрез осигуряване на многообразие от комуникативни теми в рамките на всеки подтест за ниво. Проверяват се подумения, свързани с разбиране на основна идея; откриване на конкретна информация; разбиране на пряко и косвено значение; разбиране на текст в неговата цялост, изразени в текста хипотези и др.

Подчертаната практическа насоченост на изпита и изискването на стандарта STANAG 6001 за интегриране на задачи с военна тематика налагат използването на речеве ситуации от реалния живот като един от най-важните критерии за разработване на изпитните материали. Дори при създаване на задачи за първо ниво се използват автентични езикови образци от всички основни регистри на книжовния език – официален, неутрален и неофициален (Quirk et al. 1989).

Композирането на теста се съобразява с речевите сфери и функционалните стилове на българския книжовен език: Примерите, които се посочват по-долу, илюстрират типични тестови задачи по нива. Така например при създаването на задачи за първо ниво превес имат текстовете с ежедневно-битово съдържание (обяви, информационни табели, кратки диалози и съобщения и др.). Посочената задача за четене за първо ниво е разработена на базата на информационна табела и цели да провери знанията за основна лексика и владеене на модални граматични конструкции.

Пример 1. Задача за четене за първо ниво:

Задача 4.

КЪПАНЕТО ЗАБРАНЕНО!

Тази табела съобщава, че:

- А. не трябва да пресичате улицата*
- Б. не трябва да влизате във водата (верен отговор)*
- В. не трябва да купувате нищо*
- Г. можете да пиете вода тук*

За второ ниво се селектират текстове от разговорния, публицистичния и официално-деловия функционален стил, като жанровото разнообразие се осигурява чрез диалози, информативни текстове, медийни съобщения, инструкции, упътвания и други на различни теми. Демонстрираната в следващия пример задача проверява уменията на кандидата да извлече конкретна фактологична информация от прочетен текст с военна тематика.

Пример 2. Задача за четене за второ ниво:

Задача 9.

Двата последни руски самолета МиГ-29 от общо шестте, които бяха подарени от Москва на Белград, пристигнаха в Сърбия. Доставка на изстребителите е част от договореностите между двете страни в областта на отбраната. Москва доставя миговете безплатно, но тяхната поддръжка ще струва на Сърбия към \$236 млн. Русия обещава да достави на Белград 30 танка и също толкова бойни машини. В допълнение към изстребителите западната ни съседка преговаря с Москва да получи руски ракетни системи С-300.

Сърбия е получила:

- A. безплатни руски ракетни системи
- B. транспортни самолети и два изстребителя МиГ-29
- B. военна помощ на стойност 236 млн. долара
- Г. два от шестте договорени изстребителя МиГ-29 (верен отговор)

При създаването на задачи за трето ниво се използва максимално широка палитра от речеви ситуации с предпочитание към автентични текстове от медийната, общественно-политическата, научната и професионалната сфера, включително военна терминология. Професионалната ориентация на изпита обуславя минималното използване на художествени текстове за съставяне на тестовите задачи. Следващата тестова задача за трето ниво е съставена въз основа на автентичен журналистически текст на научно-техническа тема и проверява знанието на основни фразеологизми в българския език.

Пример 3. Задача за четене за трето ниво:

Задача 33.

Започващият възход на новото поколение коли – електрическите автомобили – накара мнозина еколози да поставят под въпрос благоприятния ефект на тези возила върху околната среда. Една от основните причини е проблемът с батериите: какво ще стане с тях след изтичането на срока им на годност? След десет години този отпадък би бил колосален проблем за околната среда. От друга страна електроенергията, която те биха могли да съхранят, може да бъде от слънцето и вятъра и от други възобновяеми енергийни източници. Новият проект на „Нисан“ може би „ще убие с един куришум два заека“, защото предвижда употребените батерии от електромобили да намерят място в мащабни системи за спестяване на енергията от възобновяеми източници.

Изразът „с един куришум два заека“ означава:

- A. да се страхуваш какво ще се случи в бъдеще
- B. от един проблем да възникнат два нови
- B. постигане на двойна цел с минимални усилия (верен отговор)
- Г. да намериш лесно решение на всички проблеми

Значителният обем на теста и на езиковите знания, които трябва да бъдат проверени в рамките на умението „Четене“, осигуряването на тематично разнообразие и автентични материали, които не съдържат общоизвестна или подразбираща се информация, както и необходимостта от ежегодно осъвременяване на изпитните задачи, са основните предизвикателства при съставянето на теста.

Слушане

В този компонент се оценява умението за разбиране на различни по сложност и комуникативна насоченост текстове. Техническите параметри на теста за проверка на умението „Слушане“ са сходни с тези за умението „Четене“ и включват следното:

- брой задачи: 3 нива x 18 задачи;
- тип задачи: задачи с множествен избор (с 4 опции);
- времетраене: до 45 минути;
- видове текстове: от автентични източници.

За разлика от повечето формати, познати в практиката на езиковото тестване, кандидатите слушат аудиозаписите по време на теста само по един път. Счита се, че това условие е свързано с природата на устната реч, която се отличава от писмената по своя мимолетен характер: „речта протича в реално време, тоест текстът се чува само веднъж и след това изчезва“ (Buck 2001). Въпреки че съвременните технологии предоставят все по-съвършени възможности за звукозапис, нормалната речева ситуация, а и някои специфични функции на военната професия не дават повече от един шанс за чуване и възприемане на дадена информация. Твърде строгата на пръв поглед препоръка на ВИС относно еднократно чуване на аудиозаписите има своите основания във връзка с целта и предназначението на изпита, макар че не се спазва във всички държави членки на НАТО, прилагачи стандарта STANAG 6001 – например в Полша е регламентирано слушане на всеки аудиозапис по два пъти.

Използването на задачи от затворен тип с множествен избор и 4 варианта за отговор в този случай е особено оправдано, тъй като елиминира някои от „контаминиращите“ фактори – известно е, че при проверката на уменията за слушане е практически невъзможно да се избегне ангажирането на други речеви умения: за да изпълни задачите от теста за слушане, изпитваният трябва да ги прочете и да напише своя отговор (Coombe et al. 2007: 98). В условията на еднократно прослушване на всяка задача еднотипните въпроси с множествен избор облекчават кандидата, като минимизират писането по време на теста за слушане.

От гледна точка на жанровото разнообразие комуникативните задачи се изработват на основата на автентична монологична и диалогична реч. При реализиране на звукозаписите се използват различни по пол и възраст носители на българския език, говорещи с темпо, съобразено с изпитваното ниво. В зависимост от нивото се използват задачи за извличане на конкретна фактологична информация и задачи за определяне на обща идея и смисъл. Тематичният обхват варира по следния начин:

За първо ниво се използва битово-фактологична тематика – информация за събития, дати, хора, цени, услуги, упътване, прогноза за времето и подобни. Следващият пример илюстрира използването на кратка речева извадка от ежедневен разговор, като се проверява умението на кандидата да извлече търсената информация, свързана с владее на основна лексика, съответстваща на ниво А1-А2 по ОЕЕР.

Пример 4. Задача за слушане за първо ниво:

Задача 2. (Транскрипция на аудиозапис):

Извинете, госпожо, този автобус спира ли на стадион „Васил Левски“?

Въпросът е към:

- A. мъж
- B. дете
- V. жена (верен отговор)
- Г. момчета

За второ ниво тематичният кръг се разширява и включва езиков материал, съдържащ по-сложна лексика и граматични конструкции. По отношение на изпитваното подумение – извличане на фактологична информация от прослушан текст, тестовите задачи са сходни с първо ниво, но изпълнението им ангажира способността на кандидата да възприема автентична реч с нормално темпо и на различни теми.

Пример 5. Задача за слушане за второ ниво:

Задача 17. (Транскрипция на аудиозапис):

Йордания атакува мощно Ислямска държава в отговор на зверското убийство на пленения йордански пилот Муас ал Касасбех, който беше изгорен жив. Кралят на Йордания Абдула, който е и професионален боен пилот, се зарече да отмъсти за бруталното убийство на Касасбех и спази обещанието си. Бяха извършени най-малко 60 атаки за последните три дни, предимно срещу цели в контролираните от джихадистите територии на Сирия, но и срещу цели в Ирак. Крал Абдула лично е бомбардирал някои от целите.

Кралят на Йордания Абдула Втори:

- A. изразява своята подкрепа за Ислямска държава
- B. участва във въздушните атаки срещу Ислямска държава (верен отговор)
- V. контролира територии на Ислямска държава в Сирия
- Г. лично преговаря с джихадистите от Ислямска държава

За трето ниво предимство имат глобални и абстрактни теми от областта на политиката, науката, технологиите, общи военни проблеми. Използва се автентичен материал от медиите, записи на интервюта, брифинги, лекции, доклади, речи и други, като към по-дългите текстове се формулират повече тестови задачи. Демонстрираният пример, съставен на основата на кратко съобщение от новинарска емисия, изисква умения за извличане на информация, която не е спомената директно в текста.

Пример 6. Задача за слушане за трето ниво:

Задача 25. (Транскрипция на аудиозапис):

Зрелищна акция на „Грийнпийс“. Природозащитници изстреляха фойерверки край френска ядрена централа. Акцията е протест срещу ядрената енергетика. Пиротехническото шоу се състоя посред нощ край централата Катеном в североизточната част на страната. До по-сериозни инциденти не се стигна. Франция е световен лидер в използването на ядрена енергия за производството на електричество и разполага с 58 реактора.

Фойерверките около ядрената централа Катеном са:

- A. дело на активисти на „Грийнпийс“ (верен отговор)

Б. извършени от противници на правителството
В. протест срещу Закона за пиротехническите средства
Г. акция срещу съхраняване на ядрени отпадъци във Франция

Разработването на задачи за компонента слушане е най-трудоемко, тъй като в допълнение към изискванията за автентичност на езиковия материал, тематично разнообразие и адекватност на задачите със съответното ниво, се изисква специална техническа обработка, включително създаване, конвертиране, обработване и апробиране на звукозаписите.

Продуктивни умения – писане и говорене

В сравнение с относително лесното поставяне на оценка при четене и слушане, оценяването на продуктивните умения представлява предизвикателство преди всичко от гледна точка на обективността. Затова опитът на изпитващите и спазването на ясни критерии са от ключово значение за провеждането на изпитните процедури по уменията писане и говорене и за осигуряването на обективност, валидност и надеждност на оценяването.

Писане

Съгласно спецификацията (МО/ МО 2011) компонентът „Писане“ също се провежда като многостепенен изпит със следните характеристики:

- брой задачи: по една задача за ниво;
- видове задачи: съставяне на текст по зададена тема с опорни точки или отговор на конкретен въпрос за нива 1-2 и аргументативно есе за ниво 3;
- времетраене: до 90 минути.

Кандидатите се инструктират относно условията на изпита и критериите, по които ще бъдат оценявани. За всяко ниво се предоставя право на избор между два варианта на съответната задача. Оценяването на писмена реч е едно от „най-трудно подаващите се на стандартизиране видове оценяване“ (Радкова/Radkova 2010). От една страна изпълнението на този компонент във формат STANAG 6001 в най-голяма степен демонстрира езиковата компетентност на изпитвания, но не е единственият критерий при оценяване: освен граматичната и лексикалната коректност и степента на владение на правописните и пунктуационни норми на българския книжовен език се проследява степента на изпълнение на задачата, способността за създаване на свързан текст и за организация на текста, познанията за българския речеви етикет, стила и подбора на изразни средства и др.

За компонента Писане съгласно стандарта SANAG 6001 се използват трите основни вида задачи за писане, познати в практиката на оценяването: въпросна инструкция и формулировка (base prompt); ситуативна инструкция и формулировка (framed prompt); текстова инструкция и формулировка (text-based prompt) (Coombe et al. 2007; Радкова/Radkova 2010).

За първо ниво обикновено се предлага съставяне на писмо, имейл или отговор на кратко съобщение с обем до 80 думи; за второ ниво се изисква създаване на писмен текст под формата на свободно съчинение, рапорт или информация с дължина до 150-200 думи; а характерната задача за трето ниво е аргументативно есе с обем от 300 думи.

Посочените примери съдържат типични изпитни задачи за първо и трето ниво и демонстрират използваната тематика.

Пример 7. Задачи за писане за първо ниво:

<p>Вариант 1</p> <p><i>Трябва да отговорите на имейл на Ваши приятел (вижте долу). Отговорът Ви трябва да включва:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>поздравление/ пожелания</i> • <i>благодарност за поканата</i> • <i>потвърждение или отказ за присъствие</i> 	<p>Вариант 2</p> <p><i>Напишете имейл на ИТ-специалиста във вашето подделение. Имейлът Ви трябва да съдържа:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>какъв е проблемът с компютъра</i> • <i>молба за бързо съдействие</i> • <i>обяснение защо това е важно</i> • <i>въпрос кога ще е готов компютърът</i>
<p><i>Здравей,</i></p> <p><i>Каня те на рождения си ден днес. Ще празнуваме в ресторант „Люти чушки“ от 19 часа! Надявам се, че ще дойдеи.</i></p> <p><i>Поздрави,</i></p> <p><i>Иван</i></p>	

Пример 8. Задачи за писане за трето ниво:

<p>Вариант 1</p> <p><i>До какво води емиграцията на млади и образовани хора?</i></p> <p><i>Съществува ли този проблем във Вашата страна и какви са неговите последици? По какъв начин заминаването на младите и образовани хора влияе върху обществото?</i></p>	<p>Вариант 2</p> <p><i>Членството в международна военна организация е гаранция за националната сигурност на страните членки</i></p> <p><i>Съгласни ли сте с тази констатация? Аргументирайте Вашето лично мнение с примери.</i></p>
---	---

Говорене

Чрез компонента Говорене се оценяват комуникативните умения на кандидата за устно общуване в разнообразни тематични области. Проверяват се подумения като: предоставяне на лична информация; описание на хора, предмети и места; предаване на настоящи, минали и бъдещи събития; изразяване на мнение, намерение, отношение; даване на указания, инструкции, съвети; изказване на предположения; разсъждаване върху абстрактни понятия и идеи и др. (МО/МО 2011).

Изпитът се провежда от комисия под формата на структурирано интервю, като времетраенето му варира в зависимост от степента на владеене на езика от кандидата. Интервюто като пряко взаимодействие между интервюиращия и изпитвания се счита за най-адекватния инструмент за оценка на устната реч, защото въпреки предварително определения си протокол, то реализира реална комуникативна ситуация и предоставя определена степен на гъвкавост и свобода. Теорията на езиковото тестиране посочва, че „добре разработената процедура за устен изпит, която включва различни изпитни техники, може за измери бързо и сравнително точно степента на общо владеене на езика“ (Underhill 2000). Процедурата за провеждане на устния изпит по STANAG 6001 отговаря на това изискване, като включва комбинация от следните техники:

- представяне и свързано изказване;
- отговор на въпроси, зададени от комисията;
- интервю, водено от изпитвания;
- коментар по кратък текст или цитат на актуална обществена или военнополитическа тема;
- дискусия-разговор.

Тъй като освен общото владение на езика се проверява и способността на кандидата да изпълнява задачи в общ военен контекст, част от тематиката и при този компонент включва военни въпроси. Прилагането на холистичен подход към оценяването позволява да се вземе предвид общото впечатление от представянето на кандидата, което включва както комуникативните умения, така и изпълнението на предложените задачи, стратегийната компетентност, свободата и спонтанността на изразяване, уменията за използване на компенсаторни техники и други.

Заклучение

Изпитът по български език като чужд съгласно стандартизационното споразумение на НАТО STANAG 6001 има висока стойност за кариерното развитие в областта на отбраната, сигурността и въоръжените сили, въпреки че е слабо познат изпитен формат извън военните среди. Според своите характеристики той е професионално ориентиран многостепенен изпит за определяне нивото на езиково владение по собствена скала и съгласно установени със съответната спецификация критерии, въз основа на които се проверяват четирите основни комуникативни умения - четене, слушане, писане, говорене. При разработването на тестовите задачи и процедури се спазват принципите на чуждоезиковото тестиране, а резултатите от изпита са международно признати.

ЛИТЕРАТУРА

- МО 2011: *Министерство на отбраната*. Заповед на министъра на отбраната на Република България № ОХ-851 от 08.11.2011 г. относно утвърждаване на спецификации за изпитите за определяне нивото на владение на гръцки, немски, румънски, руски, сръбски, турски, френски и български език съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001 (Ministerstvo na otbranara. Zapoved na ministara na otbranata na Republika Balgaria No. OX-851 ot 08.11.2011 otnosno utvarzhdavane na spetsifikatsii za izpitite za opredelyane nivoto na vladeene na gratski, nemski, rumanski, ruski, srabski, turski, frenski i balgarski ezik saglasno standartizatsionno sporazumenie na NATO STANAG 6001).
- Нешева 2012: *Нешева Е., О. Сотирова, А. Гунчева, П. Георгиева, К. Колева*. NATO STANAG 6001 English Language Proficiency Exam. София: Военно издателство (Nesheva 2012: *Nesheva E., O. Sotirova, A. Guncheva, P. Georgieva, K. Koleva*. NATO STANAG 6001 English Language Proficiency Exam. Sofia: Voenno izdatelstvo).
- Радкова 2010: *Радкова, А.* Оценяване на писмената реч в чуждоезиковото обучение. София: Тих-Ивел (Radkova 2010: *Radkova, A.* Otsenyavane na pismenata rech v chuzhdoezиковото obuchenie. Sofia: Tih-Ivel).
- Buck 2001: *Buck G.* Assessing Listening. Cambridge University Press.
- CE 2020: *Council of Europe*. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe.
- Coombe 2007: *Coombe C., K. Folse, N. Hubley*. A practical guide to assessing English language learners. Michigan: The University of Michigan Press.
- NATO 2016: *NATO Standardization Office*. Standardization Agreement „Language Proficiency Levels” (STANAG 6001) Edition 5. Available from: <https://www.natobilc.org/>
- Quirk 1989: *Quirk R., S. Greenbaum, G. Leech*. A comprehensive grammar of the English language. London: Longman.
- Underhill 2000: *Underhill N.* Testing Spoken Language. A Handbook of Oral Testing Techniques. Cambridge University Press.

https://www.mod.bg/bg/doc/zapovedi/2011/20111108_0X851.pdf
<https://www.natobilc.org/en/>